

International Journal of **Kannada** Research

www.kannadajournal.com

ISSN: 2454-5813
IJKR 2017; 3(3): 65-71
© 2017 IJKR
www.kannadajournal.com
Received: 11-05-2017
Accepted: 12-06-2017

ರನ್ನನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಮತ್ತು ರೂಪಕತೆ

ಡಾ. ವೆಂಕಟಗಿರಿ ದಳವಾಯಿ

ಡಾ. ವೆಂಕಟಗಿರಿ ದಳವಾಯಿ
ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು,
ಡಾ.ಆರ್.ಸಿ.ಹಿರೇಮಠ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ -
೫೮೦೦೦೩

ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಮಾಜಿಕ-ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಪುನಾರಚನೆಗೆ ಜೈನ ಕಥಾ ಪರಂಪರೆಯ ಕಾಣ್ಕೆ ಅನನ್ಯವಾದದ್ದು, ಯಾಕೆಂದರೆ ಜೈನ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬರೀ ನೋಂಪಿಯ ಕಥೆಗಳಲ್ಲ, ಜಿನಕಥೆಗಳಲ್ಲ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನೆಯ ಈ ಚೌಕಟ್ಟು ವರ್ತಮಾನದ ರಾಜಕೀಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯಂತಿವೆ. ಜೈನರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನ ವಿಧಾನದೊಂದಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ ಈ ಕಥನ ಪರಂಪರೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಕೃತಿಗಳ ಶೋಧಕ್ಕೆ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಪರಂಪರೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಈ ಕಾವ್ಯಗಳು ತನ್ನ ಅಂತರ್ಗತದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಇವು ಯುದ್ಧಕಾವ್ಯಗಳಾದರೂ, ಜೀವಪರ ಕಥಾನಕಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗೇ ಯೋಚಿಸಿದರೆ Friction ಯಾವುದೇ ಆದರೂ ಅದರೊಳಗೆ ಒಂದು 'ಕಥೆ' ಇರುತ್ತದೆ. ಬದುಕನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳೂ ಒಂದು ಕಥೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯ ಭಿನ್ನರೂಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಶಯಗಳ ಮೂಲಕ ಭಿನ್ನಪಠ್ಯಗಳಾಗಿರುವ ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಕಥೆಗಳಿಗೂ ಅನನ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಧರ್ಮದ ತಿರುಳನ್ನು ಒಂದು ಕಥನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಎನ್ನುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪುರಾಣಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಪುರಾಣಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡೇ ಕಥೆಗಳು ಬೆಳೆದದ್ದು. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಮತಧರ್ಮಗಳು ಸಮಾಜದ ಅಂಚಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿವೆ. ಲಿಂಗ, ಜಾತಿಗಳಾಚೆ ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯ'ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಶುದ್ಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಧರ್ಮದ ಆಶಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ರಚನೆಗೊಂಡ 'ಲೌಕಿಕ' ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು ಜೈನ ಕವಿಗಳ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಲೌಕಿಕ, ಆಗಮಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉದಾತ್ತೀಕರಿಸಿದ ಜೈನರು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿಂತಕ'ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಿ ಮತ್ತು ಕವಿಗಳಾಗುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಮನ ತುಂಬಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಪಂಪ, ರನ್ನರು ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪುಟಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಧರ್ಮದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಜೋಳವಾಳಿತನದ ಋಣಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಚನೆಗೊಂಡ ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳು ಆ ಯುಗದ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಆಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡದ ಜೈನ ಕವಿಗಳು ಜಿನಾಗಮದೊಂದಿಗೆ ಲೌಕಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆರೆಸುವುದು, ಲೌಕಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಜಿನಾಗಮವನ್ನು ಬೆರೆಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಇವೆರಡು ಪೂರಕ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯದೊಂದಿಗೆ ಕವಿಗಳು 'ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಆಗಮಿಕ' ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿಯೇ 'ಪುರಾಣ' ಅಪ್ಪಟ ಪುರಾಣವಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ೧೦-೧೧ನೇ ಶತಮಾನದ ಜೈನಧರ್ಮವಂತೂ ಅನೇಕ ಆತಂಕಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಲೇ, ತನ್ನ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪಾರಂಪರಿಕ ಕಥನಗಳನ್ನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ, ಸಿದ್ಧ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೇ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುತ್ವದ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ದನಿಯಾದವು. ಆ ರೀತಿಯ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ರಚಿಸಿದವರಲ್ಲಿ 'ಪಂಪ' ಮೊದಲಿಗ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ರನ್ನ. ರನ್ನನಿಗೆ ಪಂಪನೇ ಮಾದರಿ. ಪಂಪ ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದರೆ, ರನ್ನ ೧೦-೧೧ನೇ ಶತಮಾನದ ಯುಗಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಪಂಪನ ಪೂರ್ವಿಕರು ವೈದಿಕರಾದರೆ, ರನ್ನನು ಜನ್ಮತಃ ಜೈನ. ಹೀಗಾಗಿ ಈತನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಮೂರ್ತಿ ಭಂಜಕತನ ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಂಪನ ಕಾಲದ ಜೈನಧರ್ಮ

Correspondence
ಡಾ. ವೆಂಕಟಗಿರಿ ದಳವಾಯಿ
ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು,
ಡಾ.ಆರ್.ಸಿ.ಹಿರೇಮಠ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ -
೫೮೦೦೦೩

ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿತ್ತು, ರಾಜಾಶ್ರಯವಿತ್ತು. ಅದೇ ರನ್ನನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜೈನಧರ್ಮ ಆತಂಕಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ರನ್ನನ ಕಾವ್ಯ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಸಂರಚನೆಯಲ್ಲಿ. ಅಧಿಕಾರದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪು ಪಡೆದ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪು ಪಡೆದ ಆಗಮಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯವಾದ 'ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯ' ಹಾಗೂ ಆಗಮಿಕ ಕಾವ್ಯವಾದ 'ಅಜಿತನಾಥ ಪುರಾಣ'ವು ವರ್ತಮಾನದ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ರನ್ನ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪುರುಷರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ತೀರ್ಥಂಕರಲ್ಲದ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕಥಾನಕದ ಮೂಲಕ ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ರನ್ನ ಇತಿಹಾಸ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರನ್ನನ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕಾವ್ಯದ ರೂಪಕ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಯ ಕಥನವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಯ ಕಥನ ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಚಲನಶೀಲವಾಗಿರಿಸಿದ ರನ್ನ 'ಶಕ್ತಿಕವಿ'ಯಾಗಿದ್ದು ಸಹಜವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ರನ್ನನಿಗೆ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿರಿಸಲು ನೆರವಾದದ್ದು ಕಥನಕ್ರಮ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು, ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು, ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು, ಸಿಂಹಾವಲೋಕನಕ್ರಮದಿಂದ ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು ರನ್ನನ ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮಾದರಿಯೆಂದರೆ 'ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯಂ'. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೊನೆಯ ಅರ್ಧದಿನವದು. ಹದಿನೇಳುವರೆ ದಿನಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಕಳೆದುಹೋಗಿವೆ. ದುರ್ಯೋಧನ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಬರೀಗಾಲಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕಣ್ಣೆದುರು ಇರುವ ಸಾವು ನೂರಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ರನ್ನನ ನಿಜವಾದ ಕಾವ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುವುದು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ! ರನ್ನನು ರೂಪಕದ ಮೂಲಕ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾಲಾತೀತವಾದ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ 'ರೂಪಕ' ಕಥೆಯೂ ಹೌದು; ಕವಿಯ ಶಕ್ತಿಯೂ ಹೌದು. ರನ್ನನ ಈ ಕಾವ್ಯ "ಗದಾಯುದ್ಧದ ಅದ್ಭುತವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಕಳೆದು ಹೋದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸತ್ತು ಜೀವನವನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆ." (ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತುಕೋಟಿ : ೧೯೯೫)

ಮಹಾಯುದ್ಧ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನೊಬ್ಬನೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ಧರ್ಮರಾಯ ಭೀಷ್ಮರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಸಂಧಿ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಆತಂಕದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿ ಭೀಮಸೇನನನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಥೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಭೀಮನ ವರ್ಣನೆ.

ಖಳದುಶ್ಯಾಸನಕೃಷ್ಣ ಲೋಹಿತಜಲಾಶ್ಚಿಪ್ಪಂ ಕುರುಪೋದ್ಭವಾ
ಪ್ರಳಯಜ್ವಾಲಿ ಸುಯೋಧನೋರುಮಕುಟೋದ್ಭಟ್ಟ
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಕ್ಷರಾ ||
ವಳಿವಿನ್ಯಸ್ತವಿಶಾಲ ನಿಶ್ಚಲಶಿಲಾಸ್ತಂಭಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದೋಳ್ |
ಪ್ರಳಯೋಗ್ರಾಂತಕನಂತಗುರ್ವನೊಳಕೊಂಡಿದರ್ಫಂ
ಹಿಡಿಂಬಾಂತಕಂ ||

(ಪ್ರಥಮಾಶ್ವಾಸಂ ಪದ್ಯ ೫೫)

ದುಶ್ಯಾಸನನ ಕಪ್ಪಾದ ರಕ್ತದಿಂದ ಲೇಪಿತನಾದವನೂ, ಕೌರವರಿಗೆ

ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಸದೃಶನಾದವನೂ, ದುರ್ಯೋಧನನ ತೊಡೆ ಕಿರೀಟಗಳನ್ನು ಪುಡಿಗಟ್ಟುವುದೆಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಕ್ಷರಗಳ ವಿನ್ಯಾಸವುಳ್ಳ ವಿಶಾಲವೂ ಸ್ಥಿರವೂ ಆದ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭ ದಂತಿರುವವನು ಎನಿಸಿದ ಹಿಡಿಂಬಾಂತಕನಾದ ಭೀಮನು ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದ ಭೀಷಣ ಯಮನಂತೆ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಕವಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವ ಗದಾಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗದ ನಾಯಕ-ಪ್ರತಿನಾಯಕನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದಂತಿದೆ. 'ಸುಯೋಧನ' ಮತ್ತು ಕದಲದೆ ನಿಂತಿರುವ ಭೀಮನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸಂಗ ಗದಾಯುದ್ಧವಾದರು ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಮಹಾಭಾರತವೇ ! ಯಾಕೆಂದರೆ ಸುಯೋಧನ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳದೇ ಈ ಯುದ್ಧ ಮುಗಿಯುವಂತಿಲ್ಲ, ದುಶ್ಯಾಸನನ ಎದೆಯ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಭೀಮಸೇನ ತೆಪ್ಪಿರುವಂತಿಲ್ಲ. ದ್ರೌಪದಿಯ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಪಮಾನದ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ ಕೃಷ್ಣೆಯ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಅದು ಹೀಗೆ:

ಕುರುರಾಜಾರ್ಣವ ಬಾಡಬಾಗ್ನಿ
ಕುರುರಾಜಾರಣ್ಯದಾವಾನಲಂ |
ಕುರುರಾಜಾಂಬುಜ ಚಂದ್ರರೋಚಿ ಕುರುರಾಜಾದ್ರೀಂದ್ರ
ವಜ್ರಾಯುಧಂ ||
ಕುರುರಾಜೋಗ್ರತಮಸ್ತ ಮೋರಿ ಕುರುರಾಜೇಭೇಂದ್ರ
ಕಂಠೀರವಂ |
ಪಿರಿದು ಕಾಂತೆಯ ಮುಂದೆ ಪೋಣ್ಣ ನುಡಿದಂ ಚಾಳುಕೈ
ಕಂಠೀರವಂ ||

(ಪ್ರಥಮನಾಶ್ವಾಸಂ ಪದ್ಯ ೭೪)

ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದುರ್ಯೋಧನ ಸಮುದ್ರವಾದರೆ ಭೀಮ ಬಾಡಬ, ದುರ್ಯೋಧನ ಅರಣ್ಯವಾದರೆ ಭೀಮ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು, ಕೌರವ ಕಮಲವಾದರೆ ಭೀಮಸೇನ ಚಂದ್ರ, ದುರ್ಯೋಧನ ಕುಲಾದ್ರಿಯಾದರೆ ಭೀಮ ವಜ್ರಾಯುಧ, ಕೌರವ ಅಂಧಕಾರವಾದರೆ ಭೀಮ ಸೂರ್ಯ, ದುರ್ಯೋಧನ ಗಜೇಂದ್ರನಾದರೆ ಭೀಮ ಮೃಗೇಂದ್ರ.

ವೈದಿಕ ಭಾರತಕ್ಕೂ-ಜೈನ ಭಾರತಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಭೀಮನ ಈ ಪರಾಕ್ರಮದ ಮಧ್ಯೆ ದುರ್ಯೋಧನ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮಸಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಇಷ್ಟೆ, ಚಾಂಡಾಲರನ್ನು, ಪಾಪಿಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಕೌರವ-ಪಾಂಡವರ ಮುಖಾಮುಖಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಆಳದ ಕರುಣೆಯನ್ನೂ ಈ ಕಾವ್ಯ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಪದ್ಯಗಳು ದುರ್ಯೋಧನನ ಸಂಕಥನವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಭಲದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಗಳು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಬದಲು, ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲೇ, ಬದುಕಿನ ದ್ವಂದ್ವಗಳು, ವೈಭವದ ಅತ್ಯಂತಿಕ ಸುಖದ ಮಿತಿಯನ್ನು, ದರ್ಶನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರಭುತ್ವಪರವಾದ ಮತ್ತು ಜೈನ ಪರವಾದ ಈ ಕಾವ್ಯ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಪರವಾಗುತ್ತೆ. ಅಲ್ಲದೇ, ಗತಕಾಲದ ಪುರಾಣ-ಇತಿಹಾಸದ ಕಾವ್ಯವಾಗದೇ, ವರ್ತಮಾನದ ಮನುಷ್ಯಧರ್ಮದ ಕಥನವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರದ ಕೆಡುಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಲೇ, ವಿನಯಕ್ಕೆ ಗೆಲುವು ತಂದು ಕೊಡುವ ಈ ಕಾವ್ಯ ವಿಪುಲವಾದ

ಚಿಂತನೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಕಥನಕ್ರಮವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ರನ್ನನ 'ಗದಾಯುದ್ಧ' ಕಾವ್ಯ "ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವದ ನಿರೂಪಣೆ"ಯಂತಿದೆ (ಆರುಟಿಜಿ ಮಿಟಿಝಿ). ಮನು ಹೇಳುವಂತೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಅರಾಜಕತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಲೆಂದೇ ದೇವನು ಅರಸನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅರಸ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬೆಡಂಗ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಶಿವನಿಗೆ, ಪರಶುರಾಮನಿಗೆ, ತೀರ್ಥಂಕರನಿಗೆ, ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಭೀಮನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮ, ಒಳಿತು-ಕೆಡುಕು, ಅಹಂಕಾರ-ವಿನಯದ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಜಯವೆಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹದಿನೆಂಟು ಅಕ್ಷೋಹಿಣಿ ಸೈನ್ಯ ನಾಶವಾದುದಲ್ಲದೆ ದೇಹ ರಕ್ಷಕರಂತಿದ್ದ ಗುರು ದ್ರೋಣ, ಕೆಳೆಯ ಕರ್ಣ, ಗಾಂಗೆಯ ಭೀಷ್ಮರು ಇಲ್ಲವಾಗಿ, ದುರ್ಯೋಧನನು ಅವಸಾನದ ಅಂಚಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ಭೀಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸಂಜಯನ ಮೂಲಕ ರನ್ನ ಹೇಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂ ದ್ರುಮಮಾದುದು
ಶತಶಾಖಂ ಪಂಚಶಾಖಮಾದುದು ಪಾಂಡು
ಕ್ಷಿತಿರುಹಮಕ್ಷಯ ಮಾಯಾ
ದ್ವಿತೀಯ ಮಾಯೈಕಶಾಖಿವನಿಂದಾದ್ಯಂ ||
(ದ್ವಿತೀಯಾಶ್ವಾಸಂ ಪದ್ಯ ೨೯)

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನೆಂಬ ಮರಕ್ಕೆ ನೂರು ಕೊಂಬೆಗಳಾದರೆ ಪಾಂಡುವೆಂಬ ಮರಕ್ಕೆ ಐದು ಕೊಂಬೆಗಳಾದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವೃಕ್ಷವು ಐದು ಕೊಂಬೆಗಳೊಡನೆ ಶಾಶ್ವತವಾದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ವೃಕ್ಷವು ಈ ದುರ್ಯೋಧನನಿಂದಾಗಿ ಒಂದೇ ಕೊಂಬೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಯ್ತು. (ಪ್ರೊ.ಪಿ.ಸುಬ್ರಾಯ ಭಟ್: ೧೯೭೫) ರನ್ನನ ಆಶ್ರಯದಾತನಾದ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯನು ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಆತನೇ ಸಾಟಿ. ಸತ್ಯಾಶ್ರಯನ ದಾಳಿ ಘೂರ್ಜರ ರಾಜನ ಗಜಘಟಿಯ ಮೇಲೆ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ "ಸೂಜಿ ಮುಂದೆ ದಾರ ಹಿಂದೆ" ಎಂಬಂತಾಯಿತಂತೆ ಯಾವ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಘೂರ್ಜರ ರಾಜಪುತ್ರರ ಆನೆಗಳೆಲ್ಲ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದವಂತೆ ಹಾಗೇ ಭೀಮನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ದಾಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ರುದ್ರಭಯಾನಕವಾದ ಅವನ ಯುದ್ಧ ನೀತಿ ಎಂತಹವರನ್ನು ಸಾವಿಗೆ ಈಡು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ದುರ್ಯೋಧನ ಗುಣ, ರಾಜಿಯಾಗದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿತ ಭೀಷ್ಮನು ಸಹ ದುರ್ಯೋಧನನ ಸಾವು ಖಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನ ಹಠ ಅವನಿಗೆ ಮುಳುವಾಗುತ್ತಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಲೇ ಮುಂದಾಗುವುದನ್ನು ಮನದಲ್ಲೇ ಮೆಲುಕುಹಾಕುತ್ತಾನೆ.

ಜತುಗೇಹಾನಲಬೀಜಮುಗ್ರ ವಿಷಸಂಜಾತಾಂಕುರಂ
ಕ್ರೀಡನೋ |
ಧೃತಿ ಕೃದ್ಧ್ಯೋತ ವಿನೋದ ಪಲ್ಲವಚಯಂ
ಪಾಂಚಾಲರಾಜಾತ್ಮಜಾ ||
ಯತಕೇಶ್ರಗಪ ಪುಷ್ಪಮಾಗೆ ಬೆಳೆದಾ ವೈರದುಮಂ ಕೌರವ |
ಕ್ಷಿತಪಾಲೋರು ಕಿರೀಟಭಂಗಫಲಮಂ ಪೇಱಿ
ಮಾಡದೇಂ ಪೋಕುಮೇ ||
(ಪಂಚಮಾಶ್ವಾಸಂ ಪದ್ಯ ೫೭)

ಅರಗಿನ ಮನೆಯ ಉರಿಯೆಂಬ ಬೀಜವು, ಭಯಂಕರವಾದ ವಿಷಯ ಲಡ್ಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಯಾಗಿ, ಕಪಟದ್ಯೂತದಲ್ಲಿ

ಚಿಗುರಾಗಿ, ದ್ರೌಪದಿಯ ತುಂಬಿದ ತುರುಬನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಹೂವಾಗಿ ಬೆಳೆದಂಥ ಆ ವೈರವೆಂಬ ಮರವು ಕೌರವನ ತೊಡೆಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಕುಟವನ್ನು ಪುಡಿಗಟ್ಟುವಿಕೆ ಎಂಬ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಡದೇ ಇದ್ದಿತೇ ! ವೈರವೆಂಬ ಬೀಜವು ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಅದು ಎಂತಹ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯ ? ವಿಷವೃಕ್ಷವು ವಿಷದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಅದ್ಭುತವಾದ ರೂಪಕದ ಮೂಲಕ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ರನ್ನ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಭೀಷ್ಮನ ಸಂಧಾನವನ್ನು ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಕೊನೆಗೂ ಒಂದು ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಬಲರಾಮ ಬರುವವರೆಗೂ ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರಲು. ಸಲಹೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂದೆ ಹಿಂದಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಬರಲು ಅದುವರೆಗೂ ದುರ್ಯೋಧನನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ಭೀಮಾರಿ ಹಾಕುತ್ತಾ ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟಳಂತೆ. ಆಗ ಸರೋವರ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ರಣಭೂಮಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿತಂತೆ. ಅದನ್ನು ಕವಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ವಳಿತಶಿಲೀಮುಖಿ ಮುತ್ಸಳ
ದಳನಯನಂ ಕಂಜರಂಜಿತಂ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀ
ವಿಳಸಿತ ಮನೆ ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಳು |
ಗುಳಮಂ ಪೋಲ್ವುತ್ತು ಪೋಗೊಳಂ ಕೌರವನಾ ||
(ಷಷ್ಠಾಶ್ವಾಸಂ : ಪದ್ಯ ೧೩)

ಸರೋವರದ ಸುತ್ತಲೂ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವ ತುಂಬಿಗಳೇ ಬಾಣಗಳಾಗಲು, ನೈದಿಲೆಯ ಎಸಳುಗಳೇ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದ ಯೋಧರ ಕಣ್ಣುಗಳಾಗಲು, ಕಮಲಗಳೇ ತಲೆಬುರುಡೆಗಳಾಗಲು ಮಂಗಳಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವಿಲಾಸವೇ ಜಯಾಂಗನೆಯ ಕ್ರೀಡೆಯಾಗಲು, ಆ ಸರೋವರವು ದುರ್ಯೋಧನನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಯುದ್ಧರಂಗವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅಂದರೆ ಇದು ಸರೋವರವಲ್ಲ ಪಾತಾಳ. ಇಂತಹ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ದುರ್ಯೋಧನ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಇವನನ್ನು ಭೀಮಸೇನ ಹುಡುಕಾಡುವುದು ಹೀಗೆ.

ಕುರುಕುಲಕದಳೀಕಾನನ
ಕರಿಕಳಭಂ ಶತ್ರುಶಲಭಸಂಪಾತನವಿ ||
ಸ್ಫುರಿತಪ್ರದೀಪನಾಕುರು |
ಧರೆಯೋಳ್ ಕುರುಪತಿಯನುಟಿಸಿದಂ ಪವನಸುತಂ ||
(ಷಷ್ಠಾಶ್ವಾಸಂ ಪದ್ಯ : ೨೭)

ಕುರುಕುಲವೆಂಬ ಬಾಳೆಯ ತೋಟಕ್ಕೆ ಮರಿಯಾನೆಯಂತಿರುವವನೂ, ಶತ್ರುಗಳೆಂಬ ಪತಂಗಗಳು ಬಿದ್ದು ಸಾಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ದೀಪದಂತಿರುವವನೂ ಆದಂಥ ಭೀಮಸೇನನು ಕುರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೌರವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಾಡಿದನಂತೆ. 'ಕುರುಧರೆಯೋಳ್ ಕುರುಪತಿಯನುಟಿಸಿದಂ'. ವಿಪರ್ಯಾಸವಿದು. ಅತ್ಯಂತ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾದ ಈ ಸಾಲು ದುರ್ಯೋಧನನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅವನತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಡದೆ ಗಾಂಧಾರಿ-ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರರ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಗಾಂಧಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ "ನುಂಗು ಮುನ್ನೆಮ್ಮನೆಮ್ಮ ಸುತನಂ ಬಟಿಯಂ" ಈ ಮಾತಿಗೂ ಭೀಮಸೇನ ಆವೇಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗದೇ, ಹೀಗೆ ಆರ್ಭಟಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕುರುಸುತ ಕುರುಕುಲವರ್ಧನ |
 ಕುರುಭೂತಳವಿಪಿನದೊಳಗೆ ಕುರುಶಾರ್ದೂಲಂ ||
 ದೊರೆಕೊಳೆ ನಿನ್ನಯ ಬಳಿಯಂ |
 ಪೊರಳ್ಳಿಕೊಲೆಂದು ಬಂದ ಭೀಮ ಕಿರಾತಂ ||
 (ಷಷ್ಠಾಶ್ವಾಸಂ : ಪದ್ಯ ೩೭)

ಭೀಮ ಅಕ್ಷರಶಃ ಬೇಟಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕುರುಭೂಮಿಯನ್ನುವ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಕುರುವಂಶದ ಹುಲಿಯಂತಿರುವ ದುರ್ಯೋಧನನು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಉರುಳಿಸಿ ನಿನ್ನ ಎದುರಿನಲ್ಲೇ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೀಮನೆಂಬ ಕಿರಾತಕನು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುವ ಉದ್ದಟತನದ ಹಿಂದೆ ದುರ್ಯೋಧನನ ಎಲ್ಲ ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ 'ಪಾಲು' ಇದೆ ಎನ್ನುವ ಧ್ವನಿ ಇದೆ. ಕೊನೆಗೆ ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸರೋವರವೇ ಭೀಮನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿತಂತೆ. ಸರೋವರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿಂದಾವರೆ ಮನ್ಮಥನ ಹೆಸರು ಕತ್ತಿದ ಉಂಗುರವಾಯಿತಂತೆ.

ಅಡಗಿಕೊಂಡ ದುರ್ಯೋಧನನು ಹೊರಬರಲು ಪಾಂಡವರು ಮೂದಲಿಸುವ (ದುರ್ಯೋಧನನ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಘಾಸಿಗೊಳಿಸುವ) ಕ್ರಮ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಮೀನಿನಂತೆ ಅಡಗಿಕೊಂಡ ನೀನು ದುರ್ಯೋಧನ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? “ಚಿಃ ಸತ್ತರೇಂ ಪುಟ್ಟರೆ”. ಭೀಮಸೇನ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ನೋಡು ಎಂದು ಸವಾಲಾಕುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಸಂಧಾನವನ್ನು, ದ್ರೌಪದಿ ಸೀರೆ ಸೆಳೆದದ್ದನ್ನು, ಪಾಂಡವರನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಅಲೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭೀಮನ ಸಿಂಹಾನಾದದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ರನ್ನ 'ರೂಪಕ'ವಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಅರೆಸೀದುವು ತಾವರೆ ಖಗ |
 ಮರೆಬೆಂದವು ಭೀಮಕೋಪಶಿಖಿ ಮುಟ್ಟಿಸರೋ ||
 ವರದ ಮಟಲ್ ಪುರಿಗಡಲೆಗೆ |
 ಪುರಿದ ಮಟಲ್ ಕಾಯ್ತು ತೆಜದೆ ಕಾಯ್ತೆತ್ತಂ ||
 (ಸಪ್ತಮಾಶ್ವಾಸಂ : ಪದ್ಯ ೧೮)

ಭೀಮನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯ ತಾಪದಿಂದ ತಾವರೆಗಳೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಅರ್ಧಬೆಂದು ಹೋದವು. ಸರೋವರದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಣ ಮಣಲು ಪುರಿಗಡಲೆಯನ್ನು ಹುರಿದ ಮರಳಿನಂತೆ ಕಾವೇರಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಈ ಕೋಪಾಗ್ನಿ ಸರೋವರವೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಎಸರಿಟ್ಟ ನೀರು ಕುದಿಯುವಂತೆ ಕುದಿಯಿತಂತೆ. ಎಸರಿನಲ್ಲಿ ಅನ್ನವು ಕುದಿಯುವಂತೆ ಸರೋವರದ ಮೀನುಗಳು ಕುದಿದವಂತೆ. ಇಡೀ ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಪದ್ಯ ೪೦, ೪೧ರಲ್ಲಿ ಕವಿ ರನ್ನ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಭೀಮ-ದುರ್ಯೋಧನರ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡಲು ದೇವತೆಗಳೇ ಕಾತರದಿಂದ ನೆರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಗದಾಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗ ಅತ್ಯಂತ ರಸಘಟ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಭೀಮನ ಗದಾಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ದುರ್ಯೋಧನ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವುದನ್ನು ರನ್ನ ಹೀಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.
 ಇಡೆ ತೊಡೆಯನುಡಿದು ನೆಟ್ಟನೆ
 ಕೆಡೆಯುತ್ತುಂ ಕರ್ಚಿನೆಲನನಾನಿದನೆಂತುಂ ||
 ಬಿಡೆನೆಂಬ ತೆಜದೆ ಕುಲಗಿರಿ |
 ಕೆಡೆವಂದದೆ ಕೌರವೇಂದ್ರನಾಳ್ ಕೆಡೆದಂ ||
 (ಅಷ್ಟಮಾಶ್ವಾಸಂ ಪದ್ಯ : ೩೭)

ಈ ನೆಲವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಲಾರನೆಂಬಂತೆ ಬಿದ್ದನಂತೆ ಕಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದನಂತೆ. ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಕೌರವನ ವಧೆ'ಯನ್ನು ಭೀಮ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಯಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅರಸಂ ದೀಕ್ಷಿತನಿಲ್ಲಿ ಋತ್ವಿಜರುಮೆಮ್ಮೀ ನಾಲ್ವರುಂ
 ಸಂಗರಾ |
 ಧ್ವರದೊಳ್ ತಾನುಪದೇಶಕಂ ಮುರಹರಂ ನೀನುಂ
 ಗೃಹೀತ ವ್ರತಾ ||
 ಚರಣವ್ಯಾಪಿಕೆಯುಂ ಭವತ್ಪರಿಭವಂ ಸಂಚಾರಕಂ ಕೌರವೇ |
 ಶ್ವರನೀತಂ ಪಶುಮಾಗೆ ಬೇಳ್ಳೆನಿವನಂ
 ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಿಂದಗ್ನಿಚೇ ||
 (ಅಷ್ಟಮಾಶ್ವಾಸಂ ಪದ್ಯ : ೪೬)

ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಯನೇ ಯಜಮಾನ. ಭೀಮಾರ್ಜುನ ನಕುಲ ಸಹದೇವರಾದ ನಾವು ನಾಲ್ವರೂ ಋತ್ವಿಜರು. ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುವ ಆಚಾರ್ಯ. ನೀನು ಕೂಡ ವ್ರತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾದವಳೇ. ನಿನ್ನ ಅವಮಾನವೇ ಯಜ್ಞಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಅನಿಲ, ಕೌರವನೇ ಯಜ್ಞ ಪಶುವಾಗಲು ಇವನನ್ನು ನನ್ನ ಕೋಪಾನಲಕ್ಕೆ ಆಹುತಿ ಕೊಟ್ಟೆನು. (ಪ್ರೊ.ಪಿ.ಸುಬ್ರಾಯ್ ಭಟ್:೧೯೭೫) ಇನ್ನು ನೀನು ಮುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೋ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ದ್ರೌಪದಿ ಭೀಮನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಮುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಭೀಮನು ಸಿರಿಮುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹೀಗೆಂದನಂತೆ.

ಇದಳೊಳ್ ಮೂರ್ಧಾಭಿಷಿಕ್ತರ್ ಮಣಿಮಕುಟಧರರ್
 ಕೃಷ್ಣೆ ಬಾಹಾಬಳಾಗ್ನಾರ್
 ಕದನಪ್ರೋಚ್ಚಂಡ ದಂಡಕ್ರಮವಿಜಿತರಿಪುಕ್ಷತ್ರಿಯರ್
 ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಿ ||
 ಸದನರ್ ಸೋಮಾಮೃತಾಸ್ವಾದನಶುಚಿವದನರ್
 ಮುನ್ನಮುಟ್ಟುಡಿದರ್ ನೋ |
 ಡಿದು ನಿನ್ನೀಕೇಶಪಾಶಂ ಕುರುಕುಲಪತಿಗಾಯ್ತೆ
 ಕೀನಾಶಪಾಶಂ ||
 (ಅಷ್ಟಮಾಶ್ವಾಸಂ ಪದ್ಯ : ೪೯)

ಕೃಷ್ಣೆ ! ಈ ನಿನ್ನ ಕೇಶಪಾಶ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತರಾದವರು, ನವರತ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರು, ಬಾಹುಬಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾದವರು, ಭಯಂಕರವಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವರು, ವೀರಾಂಗನೆಗೆ ನೆಲೆವೀಡಾದವರು, ಸೋಮರಸವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವರು, ಸರ್ವರೂ ನಿರ್ನಾಮವಾದರು ಕಂಡೆಯಾ ! ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಈ ಕೇಶಪಾಶವೇ ಕೌರವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಯಮಪಾಶವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತಲ್ಲವೇ ! (ಪ್ರೊ.ಪಿ.ಸುಬ್ರಾಯ್ ಭಟ್: ೧೯೭೫) ದುರ್ಯೋಧನನ ವಧೆಯಿಂದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿತಂತೆ. ಮುಂದೆ ಭೀಮಸೇನನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯದ ಮುಂದಿನ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಪ್ರವೇಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾವೀರನಾದ ಸುಯೋಧನನು ತೊಡೆ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. “ಈ ಕೆಟ್ಟ ವಿಧಿಯು ಕಾಯಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟನೇ” ಹಣ್ಣೆಲೆ ಉದುರುವುದು ಸಹಜ, ಹಸುರೆಲೆ ಉದುರುವುದು ಅಸಹಜವಲ್ಲವೇ ? ಪನ್ನಗ ಪತಾಕನಿಗೆ ಒದಗಿ ಬಂದ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ಥಿರಮೂಲ ಪತ್ರಶತಖರ |
 ಕರಶಾಖಂ ದ್ವಿಜವಿಲಾಸ ಸುಖದಂ ಕುರುಭೂ ||
 ವರನೆಂದೆಸೆದಿದರ್ ಮಹಾ |
 ತರು ಕೆಡೆದು ಭೀಮಗಜದ ಚರಣಾಹತಿಯಿಂ ||
 (ನವಮಾಶ್ವಾಸಂ : ಪದ್ಯ ೨೩)

ಬಲವಾದ ಬುಡವುಳ್ಳ, ತುಂಬ ಎಲೆಗಳುಳ್ಳ, ನೂರು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಕೊಂಬೆಗಳುಳ್ಳ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯ ತಾಪವನ್ನು ಸಹಿಸುವ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸುಖವಿಲಾಸಾಸ್ವದವಾದ ಕುರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಬೃಹದ್ಧಕ್ಕವು ಭಯಂಕರವಾದ ಆನೆಯ ಕಾಲಿನ ಒದೆತಕ್ಕೆ ಮುರಿದು ಬಿತ್ತು. ಎಂದು ಮರುಗುತ್ತಾ, ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಬಂದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈ ಗತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಈಗಲಾದರೂ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನಂಬು, ಪ್ರತಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಭರವಸೆಯೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೌಂತೇಯರ ಶಿರಚ್ಛೇದ ಮಾಡಲು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಆದರೆ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ 'ಉಪಪಾಂಡವರ' ಶಿರಗಳನ್ನು ತಂದು, ಶಿಶುಹತ್ಯಾಪಾತಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪಾಪ ಪರಿಹಾರ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಲು ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ. ಇತ್ತ ಕುರುಪತಿಯೂ, ದಿನಪತಿಯೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಮಿಸಿದರಂತೆ. "ಕುರುಕುಲಾರ್ಕನುಮರ್ಕನುಮಸ್ತಮೆಯಿದರ". ಕೊನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಭಾರತ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಾಹಸ ಭೀಮನ ಯುದ್ಧ ಸಮವಾಯಿತು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಕೃಷಿ ವಿಧಾನದ ರೂಪಕದೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿರುವುದು ಜನಪದ ಮಹಾಭಾರತಗಳಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮಹಾಭಾರತಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತ 'ಭೀಮ' ಅತಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಥಾನಾಯಕ. ಇವನೊಂದು ದೈವ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಇವನೇ ಸಾರಾಯಿ ತಯಾರಿಕೆ, ಕೃಷಿ, ಭತ್ತ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದವನು. ಹಿಮಾಲಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ 'ಭಿಲ್ಲ ಭಾರತ' ಹಾಗೂ ಭತ್ತೀಸ್‌ಗಢ್ ಪ್ರಾಂತದ 'ಪಾಂಡುವಾನಿ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮನೇ ನಾಯಕ. ಹೀಗಾಗಿ 'ರನ್ನ' ಕೇವಲ ಶಿಷ್ಟಕಾವ್ಯಗಳಿಲ್ಲ ; ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾರತಗಳಿಗೂ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ರನ್ನನು ಹೇಳುವ ಭೀಮನ ಕೃಷಿಕ ಕಾರ್ಯ ಹೀಗಿದೆ.

ಕುರುಧರೆಯಂ ನಿಜೋಗ್ರಗದೆಯೇರ್ಗಲಿನುಟ್ಟು ಸಮಸ್ತ
 ವೈರಿ ಭೂ |
 ಪರರುಧಿರಾಂಬುವಿಂದೆ ಬೆದೆಮಾಡಿಯೆ ಘಟ್ಟಿ ತಕುಂಭಿ
 ಮುಕ್ತಭಾ||
 ಸುರ ನವಮೌಕ್ತಿಕಪ್ರಸರ ಬೀಜವನೋಳಿಯೆ ಬಿತ್ತಿ
 ತಾರಭೂ
 ಧರ ಸಿತಕೀರ್ತಿಯೆಂಬ ಬೆಳಸಂ ಬೆಳದಂ ಪರಸೈನ್ಯ
 ಭೈರವಂ ||
 (ದಶಮಾಶ್ವಾಸಂ : ಪದ್ಯ ೨೧)

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಬಲಿಷ್ಠ ಗದೆಯ ಹೊಡೆತಗಳಿಂದ ಉತ್ತು, ವೈರಿಗಳ ಕೆನ್ನೆತ್ತರೆಂಬ ನೀರಿನಿಂದ ಬಿತ್ತನೆಗೆ ಹದಗೊಳಿಸಿ, ಮದ್ದಾನೆಗಳ ಕುಂಭಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಹೊಸ ಮುತ್ತುಗಳೆಂಬ ಬೀಜವನ್ನು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಬಿತ್ತಿ ರಜತಾದ್ರಿಯಂತೆ ಹೊಳೆ ಹೊಳೆಯುವ ಶುಭ್ರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹುಲುಸಾದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಲರುದ್ರನಂತಿರುವ ಭೀಮನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಮಹಾಭಾರತ ಮೂಲತಃ ಕಥೆಯೆ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು

ಕಾವ್ಯವಾಗಿಸುವುದು ಅಥವಾ ನಾಟಕವಾಗಿಸುವುದು ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯ. ಕವಿ ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮೂಲಕ ಜನ ಮಾನಸಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿರುವ ಕಥನಕ್ರಮವನ್ನು ರನ್ನ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆರೆಸಿ, ಕಾವ್ಯದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಲೋಕ ಕಾಣುವ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ, ಕವಿ ಕಾಣುವ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರನ್ನನು ಜೈನಧರ್ಮದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದ 'ಅನೇಕಾಂತವಾದ'ವನ್ನು ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕನ್ನಡ ಬಹುತೇಕ ಜೈನ ಕವಿಗಳು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನೇ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಅನೇಕಾಂತವಾದ' ಹೇಳುವಂತೆ 'ಸತ್ಯವು ಸತ್ಯದ ಒಂದು ಮುಖ ಮಾತ್ರ.' ಈ ಒಂದು ಮುಖವನ್ನೇ ಆತ್ಯಂತಿಕ ಮೌಲ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿರುವ ಪರಂಪರೆಗೆ ಜೈನ ಕವಿಗಳು ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ತಿರುಗೇಟು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು 'ರನ್ನ' ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆ ಮತ್ತು ರೂಪಕತೆಯನ್ನು ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ರಣಭೂಮಿಯ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದಲೇ ರನ್ನ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದುರ್ಯೋಧನ ಸುಯೋಧನನಾಗುವುದು, ಭೀಮಸೇನ-ಸಾಹಸಭೀಮನಾಗುವುದು ಕಥನ ಕ್ರಮದಿಂದಲೇ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಂಪನಷ್ಟು ಕಠಿಣವಲ್ಲದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲು ಬಯಸಿದ್ದಾನೆ. ಉದಾಹರಣೆ : ಕರ್ಣವಸಾನ ಪ್ರಸಂಗ. ಅಂಗಾಧಿಪತಿಯ ದಾನಗುಣವನ್ನು, ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಜನ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ನಿನ್ನ ಕೊಂದದ್ದು ಬರೀ ಅರ್ಜುನನಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಪರಶುಧರಂ ಚಕ್ರಧರಂ |
 ಸುರಪತಿ ಭೂಕಾಂತೆ ಕೊಂತಿಯೆಂದೀ ಪೇಟ್ಟಿ ||
 ಯ್ವರೆ ಕೂಡಿ ನಿನ್ನ ಕೊಂದರ್ |
 ನರನೊರ್ವನೆ ಕೊಂದನಲ್ಲನಂಗಾಧಿಪತಿ ||
 (ಪಂಚಮಾಶ್ವಾಸಂ : ಪದ್ಯ ೨೬)

ಪರಶುರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಇಂದ್ರ, ಕುಂತಿ ಮತ್ತು ಭೂದೇವಿ ಈ ಪಂಚವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಿನಗೆ ಸಾವನ್ನು ತಂದರಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಅರ್ಜುನನೊಬ್ಬನೇ ಕೊಂದದ್ದಲ್ಲ. ಈ ಪದ್ಯ ಒಟ್ಟು ಕರ್ಣನ ದುರಂತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೇ ಮುಂದಿನ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಭೀಮನ ಮೂಲಕ ದುರ್ಯೋಧನನ ದುರಂತವನ್ನು, ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಭೀಮ-ದುರ್ಯೋಧನರ ಗದಾಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗ.

ಇದು ಲಾಕ್ಷಗೇಹದಾಹಕ್ಕಿದು ವಿಷಯವಿಷಾನ್ನಕ್ಕಿದಾ ನಾಡ
 ಜೂದಿಂ
 ಗಿದು ಪಾಂಚಾಲೀ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿದು
 ಕೃತಕಸಭಾಲೋಕನಭ್ರಾಂತಿಗಿಂದೋ |
 ವದೆ ಪೊಯ್ದುಂ ಕಾಲ್ಗಳಂ ತೋಳ್ಗಳನಗಲ್ಲರಮಂ
 ಕೆನ್ನೆಯಂ ನೆತ್ತಿಯಂ ಕೋ |
 ಪದೊಳಯ್ದುಂ ದುರ್ನಯಕ್ಕಯ್ಪೆಡೆಯನುರು
 ಗದಾದಂಡದಿಂ ಭೀಮಸೇನಂ ||
 (ಅಷ್ಟಮಾಶ್ವಾಸಂ : ಪದ್ಯ ೧೯)

ಇಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನ ಪಾಪದ ಕಥನವಿದೆ. ಭೀಮಸೇನ ಅವುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದೂ ಗದಾಪ್ರಹಾರದ ಮೂಲಕ. ಐದು ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ಐದು ಏಟು. ಅದು ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೋ ಇದು ಅರಗಿನ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿದ್ದಕ್ಕೆ ! ಇದು ವಿಷಾನ್ನವಿಕ್ಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ! ಇದು ಮೋಸದ ಜೂಜಾಟಕ್ಕೆ ! ಇದು ದ್ರೌಪದಿ ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣಕ್ಕೆ, ಇದು ಮೋಸದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಭೆಗೆ ಬರಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ.

ರನ್ನನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಪಂಪ ಮತ್ತು ಭಟ್ಟನಾರಾಯಣನ ಮಾದರಿಗಳಿರುವುದಾದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ತನ್ನದೇ ಆದ ರಾಜಕೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಭೀಮಸೇನನ ಮೂಲಕ ದುರ್ಯೋಧನನ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ರನ್ನ 'ವರ್ತಮಾನ'ದ ವಕ್ತಾರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವೀರಯುಗದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಆಗಮಿಕ ಕಾವ್ಯವಾದ ಅಜಿತನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಪುರಾಣದಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಅವಸರ್ಪಿಣಿಯ ಕಾಲಭೇದದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ಎರಡನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಅಜಿತನಾಥನನ್ನು ಅದೇ ಕಾಲಭೇದದಲ್ಲಿ ಬರುವ ೧೨ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ 'ಸಗರ'ನನ್ನು ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಒಂದು ಪುರಾಣಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ರನ್ನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಂತಿದೆ. ವೈದಿಕ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ವರ್ತಮಾನದ ಸಂಗತವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ರನ್ನನ ಗುಣ ಸ್ವಭಾವವೂ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಶ್ರಯದಾತರ ಅನಂತ ನೆನೆಕೆಯನ್ನು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. 'ಚಕ್ರೇಶ್ವರ ಚರಿತೆ', 'ಪರಶುರಾಮಚರಿತೆ', 'ಅಜಿತನಾಥ ಪುರಾಣ', 'ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯಂ' ಈ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಜೋಳವಾಳಿತನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚಾವುಂಡರಾಯ, ತೈಲಪ, ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ, ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ, ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಕಥನ ರೂಪಕ್ಕೆ' ತಂದಿದ್ದಾನೆ.

೧೨ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಅಜಿತನಾಥ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕವಿಯೇ ಹೇಳುವಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಅನುಯೋಗಗಳು ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆ. ಅವು 'ಪ್ರಥಮಾನುಯೋಗ', 'ಕರುಣಾನು ಯೋಗ', 'ಚರಣಾನುಯೋಗ', 'ದ್ರವ್ಯಾನುಯೋಗ'. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾನುಯೋಗವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಗ್ರಂಥ. ಈ ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯೂ ಸೇರಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣ ಕಥೆ ಅಜಿತ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಪೂರ್ವ ಭವಾವಳಿಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಭವಾವಳಿಯ ಗೋಜಿಲ್ಲ. ಅಜಿತನಾಥನ ಪೂರ್ವ ಭವಾವಳಿಗಳು ಎರಡೇ ! ವಿಮಲವಾಹನ ಮತ್ತು ಅಹಮೀಂದ್ರ. ಎರಡು ಜನ್ಮವನ್ನು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅಜಿತನಾಥ ಅಯೋಧ್ಯ ನಗರದ ಅರಸ ಜಿನಶತ್ರು ಹಾಗೂ ವಿಜಯಸೇನಾದೇವಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಅಜಿತಸ್ವಾಮಿಗೆ ವಿವಾಹೋತ್ಸವ, ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವ, ವಸಂತೋತ್ಸವಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ನಭಸ್ಥಳದಿಂದ ಉಲ್ಕಾಪಾತವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ವೈರಾಗ್ಯ ಹೊಂದಿದನಂತೆ. ನಂತರ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದದ್ದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಜಿತ ತೀರ್ಥಂಕರ ಮುಕ್ತನಾದ ಮೇಲೆ 'ಸಗರ' ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಈತನಿಗೂ ಒಂದು ಭವಾವಳಿ ಇದೆ. ಈ ಹಿಂದೆ

'ಜಯಸೇನ'ನೆಂಬ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನಂತೆ. ಸಗರನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ೬೦ ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನಂತೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಮಣಿಕೇತು ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಂದು ತನ್ನ ಮಗ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿರುವನೆಂದೂ, ಅವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿಕೊಡಲು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಗರ 'ಸಾವು ಇಲ್ಲದ ಮನೆಯಿಂದ ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು' ತರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಮಣಿಕೇತು ಇದು ನನ್ನಗಷ್ಟೇ ಅನ್ವಯಿಸುವುದೋ ಅಥವಾ ನಿಮಗೂ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಕಾಳಸರ್ಪ ಕಡಿತದಿಂದ ಸತ್ತ 'ಸಗರ'ನ ೬೦ ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ 'ಭಗೀರಥ'ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ 'ಸತ್ತ' ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ 'ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ' ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇವಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸ್ಕೂಲ ಕಥೆ. ನಂತರ ದಾನ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಗೃಹತಪಸ್ವಿನಿ, ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು, ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾದ ದಾನಗುಣವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. "ಆಹಾರದಾನ, ಅಭಯದಾನ, ಔಷಧದಾನ, ಶಾಸ್ತ್ರದಾನ"ವ ಮಾಡಿ ದಾನ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಾದದ್ದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾನೆ. ರನ್ನನ ಪಾಲಿಗೆ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ 'ಜಿನ ಜನನಿ'ಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. "ಈಕೆಯ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದರೆ ಮಳೆ ಬೆಳೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ, ವಿಷಸರ್ಪ ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಬಾಧೆ ಆಗದು" ಇವು ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಮಹಿಮೆಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. "ಚಾಳುಕೃ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಈಕೆಯ ಕುಟುಂಬ ಋಣಭಾರವನ್ನು ನೆನೆದು, ಭೂಮಾಪನ ಅಳತೆಗೋಲಿಗೆ 'ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಗಳೆ' ಮತ್ತು 'ಒಣಟರ ಮಲ್ಲನ ಕೋಲ್' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಚಾಲ್ವಿಗೆ" ತಂದರಂತೆ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ರನ್ನ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಮಗನಾದ ಅಣ್ಣಿಗದೇವನನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಜಿತನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಥಾ ಭಾಗವನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಧೋ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಂತ್ರಿ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಗರ ಹೇಳುವ 'ಸಾವು ಇಲ್ಲದ ಮನೆಯಿಂದ ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತರುವಂತೆ' ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬುದ್ಧನ ಜಾತಕ ಕತೆ 'ಕಿಸಾಗೌತಮಿ'ಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ 'ರೂಪಕ' ಪದ್ಯಗಳು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ವಸಂತಮಾಸವನ್ನು ಯೌವನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಹೇಳುವ ಪದ್ಯ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ತಾವರೆಗಳು ಭ್ರಮರಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದವಂತೆ.

ಒಂದಿದಳಿನಿನದದಿಂದಭಿ |

ವಂದಿಸುತುಮಗಲ್ಕೆಯೊಳ್ಪುನರ್ದರ್ಶನಮ ||

ಕೈದು ದಿನಪಂಗೆ ಕೈ ಮುಗಿ |

ವಂದದೆ ಮುಗಿದಿರುತ್ತಲರ್ವತಾವರೆಯಲರ್ಗಳ್ ||

(ಆಶ್ವಾಸ ೬- ಪದ್ಯ ೩೮)

ರನ್ನ ತನ್ನ ಎರಡೂ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಮತ್ತು ರೂಪಕತೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಿರುದಾದುದ್ದನ್ನು ಹಿರಿದಾಗಿಸುವ, ಹಿರಿದಾದುದ್ದನ್ನು ಕಿರಿದಾಗಿಸುವ ಸ್ವಭಾವ-ಕಲೆ ರನ್ನನಿಗೆ ತನ್ನ ಬಡತನದಿಂದಲೇ ದಕ್ಕಿದೆ. ರನ್ನನ ಜೀವನಕ್ರಮವೇ ಒಂದು ಕಥೆ ಮತ್ತು ರೂಪಕತೆಯಾಗಿದೆ. ರನ್ನ ಈ ನೆಲವನ್ನು - ಈ ನೆಲದ ಗುಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ

ಈತನ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕೇವಲ ಪುರಾಣಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಕಥೆಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಇತಿಹಾಸವಾಗುತ್ತೆ ; ಸಮಕಾಲೀನವಾಗುತ್ತೆ. ಕಿ.ರಂ.ನಾಗರಾಜ ಹೇಳುವಂತೆ “ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯವು ಹಿಂದಿನ (ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಭಾವ) ಪಡೆದು ರಚನೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ, ಹೆಚ್ಚು ಮಾನವೀಯವಾದ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿತು.” ಈ ಮಾತುಗಳು ರನ್ನನ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಂದಲೇ ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ‘ಅತ್ತಿಮಬ್ಬಿ’ ದಾಖಲಾಗಿರುವುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮದೊಳಗೆ ವರ್ತಮಾನ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ವರ್ತಮಾನ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ರನ್ನ ಕಥನ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ರನ್ನ ಕಾವ್ಯಗಳು ಇತಿಹಾಸದ ಕಥಾನಕಗಳು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನಗಳಿಲ್ಲ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಪ್ರೊ.ಪಿ.ಸುಬ್ರಾಯ್ ಭಟ್, ಗದಾಯುದ್ಧ ದರ್ಪಣಂ, ಕಾಸರಗೋಡು, ೧೯೭೫
2. ಸಂ.ಪ್ರೊ.ಹಂ.ಪ.ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ರನ್ನ ಸಂಪುಟ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೬
3. ರನ್ನ ಕವಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೮
4. ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗಾತಿ, ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಧಾರವಾಡ. ೧೯೯೫
5. ಡಾ.ಸಿ.ವೀರಣ್ಣ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೬
6. ಮನು ವಿ. ದೇವದೇವನ್, ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲೊದಗಿದ ಘಟವು...., ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ೨೦೦೯